

» φην, ὡς ἐπικίνδυνον ἔχιδναν, καὶ οὐδέποτε ἡ-
» δυνήθηεν ἔν' ἀποφασίσω καὶ τὸν ἰδῶ ἢ τὸν ἀ-
» κούσω. »

Ὁ Βησσαρίων ἀγανακτήσας διὰ τὰς ὕβρεις ἀ-
πῆντεσεν in Calomniatorem Platonis. Ἐπειδὴ
ὁμῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχε πυρποληθῆ ὑπὸ
τοῦ Γενναδίου τὸ περὶ Νόμων σύγγραμμα τοῦ Γε-
μιστοῦ, ὁ καρδινάλιος οὐδὲ μνεῖαν ποιεῖται ἐν τῇ
ἀνατροπῇ περὶ τοῦ δυσυχοῦς διδασκάλου αὐτοῦ. (1)

Οἱ Ἰταλοὶ κατὰ πρότερον ἔμειναν ἀπλοὶ θεαταὶ
τῆς πάλης· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἢ ὑπὸ τοῦ ἐκ Με-
δίκων Κόσμου ἰδρυθεῖσα Ἀκαδημία ἐκηρύχθη σύς-
σωμος κατὰ τῶν διασυρόντων τὴν φιλοσοφίαν τοῦ
Πλάτωνος, τοῦ ὁποῖου ἐκήρυξαν τὴν ὑπεροχὴν
τῶν φιλοσοφικῶν ἀρχῶν. Πρῶτοι πρόμαχοι ἐν Ἰτα-
λίᾳ τοῦ Πλατωνισμοῦ ὑπῆρξαν ὁ Μαρσίλιος Φι-
τσίνο, καὶ ὁ περίφημος Ἰωάννης Πικ ὁ ἐκ Μα-
ρανδόλης, κόμης τῆς Κογκορδίας· μετὰ δὲ ταῦτα
ὁ Ἄγγελος Πολιτιανὸς, καὶ Χριστόφορος Λανδίνος,
πρὸς οὓς ἠνώθησαν οἱ Καβαλκάντης, Περεγράνιος,
Ἀντώνιος Ἄλιος, Βαρθελεμῆς, Βαλόρης, Νούτσης,
Οὐγολίνης, Μιχελότης, Λίππης καὶ Καρδουάλιος. (2)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΙΘΑΣ.

(1) Boivin, in Mémoires de l'Académie Royale,
1736, tom. 14, σελ. 715 κ. ἐπ.

Ὁ Λέων Ἀλλάτιος συνηγορεῖ ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ τοῦ Πλή-
θωνος, ἀδίκως συκοφαντηθέντος ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων
μεθ' ὧν ὑπερησπίσθη τὴν ὀρθοδοξίαν ἐν τῇ Φλωρεντινῇ
συνόδῳ, καὶ οἵτινες τεινεῶτα τὸν κατεδίκασαν. Ὁρνεῖ δὲ
τὴν ἀπώλειαν τοῦ περὶ Νόμων συγγράμματος τοῦ Πλήθωνος
προτιθεμένου μόνον τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Πλατωνικοῦ συστή-
ματος καὶ οὐχὶ τὴν ἀνατροπὴν τῆς θρησκείας, ὡς διέδω-
καν οἱ ἀντίπαλοί του.

(2) Schoell, Histoire de la Litter. Grec. VII.

Μετὰ ἕνα αἰῶνα ὁ ἐκ Βερὸνης Βερναρδῖνος Δονάτος ἐπι-
θυμήσας ν' ἀνανεώσῃ τὴν φιλοσοφικὴν λογομαχίαν ἐδη-
μοσίευσεν λατινιστὶ τὸ περὶ διαφορᾶς Πλάτωνος καὶ Ἀρι-
στοτέλους σύγγραμμα τοῦ Πλήθωνος ἐν εἰδεί διαλόγου (De
Platonicae atque Aristotelis philosophia differentiali).
Τὸ σύγγραμμα ὁμῶς τοῦτο παραδόξως οὐδεμίαν σπουδαίαν
ἐντύπωσιν τότε διήγειρε. (Παρ. Roivin, Polemique,
αὐτόθι).

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ὑπὸ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΟΤΤΙΟΦΡΕΔΟΥ ΜΥΛΛΕΡ.

Ἀποσπῶντες ἐκ τῆς παρ' ἡμῶν μεταφραζο-
μένης Ἱστορίας τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων
τοῦ περικλεοῦς Κ. Μύλλερ τὸ πρῶτον κεφάλαιον,
ὅπου πραγματεύεται περὶ τῆς Γλώσσης
τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων παρέχομεν ὑμῖν, Κ.
Συντάκτα, πρὸς δημοσίευσιν, μετὰ τῆς ἐλπίδος
ὅτι οἱ ὑμέτεροι ἀναγνώσται θέλουσιν εὐχαρί-
στως ἀποδεχθῆ τὴν ὅσον σοφὴν καὶ σπουδαίαν
ταύτην πραγματείαν τόσῳ περιεργον καὶ πολὺ
ἔχουσαν διὰ πάντας, ἐδίωκε τοὺς Ἑλληνας ἡμᾶς,
τὸ διαφέρειν. Ἐπιτίθω μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὰ
σᾶς στείλω καὶ τὸ Β' κεφάλαιον, ὅπου πραγμα-
τεύεται περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης θρησκείας τῶν
Ἑλλήνων.

Περὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων

Ἑλλήνων.

Ἡ γλῶσσα οὖσα τὸ πρῶτον προῖον τῆς ἀνθρω-
πίνου διανοίας, εἶνε τὸ θεμέλιον ὅλων τῶν ἀλλη-
λοδιαδόχων παραγωγῶν καὶ τὸ ἀσφαλέστερον ἅμα
σημεῖον τοῦ πόθεν πηγάζει καὶ ὅποια σχέσεις
συνδέουν τὸ ἐν μετὰ τοῦ ἄλλου ἔθνους. Ἐντεῦθεν
ἐγεννήθη ἡ συγκριτικὴ σπουδὴ τῶν γλωσσῶν, ἥτις
μόνη διαφωτίζει πῶς τὰς σχέσεις, ἃς εἶχον οἱ λαοὶ
κατὰ τὰς ἀπομεμακρυσμένας ἐκείνας ἐποχάς, εἰς
ἃς οὐδὲν εἶδος ἀναμνήσεως, οὐδεμία παράδοσις,
οὐδεὶς μῦθος ἀναβαίνει. Διὰ ταύτης τῆς σπουδῆς
ἥτις κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐκαλλιεργήθη
εὐρύτερον καὶ ἐπιστημονικώτερον ἢ πρότερον, ἐ-
γένετο δῆλον, ὅτι μέγα μέρος τῶν ἐθνῶν τοῦ κό-
σμου ἐσχηνάτισαν μίαν οἰκογένειαν, ἥς αἱ διάφο-
ροι γλῶσσαι, ἐξαιρουμένων οὐκ ὀλίγων ῥιζικῶν
φωνῶν, ἃς δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα νὰ παρα-
τηρήσωμεν, ἔχουσι γενικῶς τὴν αὐτὴν γραμματι-
κὴν κατασκευὴν καὶ τοὺς αὐτοὺς τύπους τῆς πα-
ραγωγῆς καὶ κάμψεως. Ἡ οἰκογένεια αὕτη τῶν
λαῶν περιλαμβάνει τοὺς Ἰνδοὺς, ὧν τὴν γλῶσσαν
διετήρησεν ἡμῖν ἐν τῷ ἀρχικῷ καὶ ἀγνοτέρῳ αὐ-
τῆς τύπῳ ἡ Σανσκριτικὴ, τοὺς Πέρσας, ὧν ἡ ἀρ-
χικὴ γλῶσσα ἡ Ζερδική, φαίνεται συνδεδεμένη
διὰ τῶν στενωτέρων μετὰ τῆς Ἰνδικῆς δεσμῶν.

τοὺς Ἀρμενίους καὶ Φρύγας, ἀδελφοὺς λαοὺς, τῆς γλώσσης τῶν ὁποίων τελευταῖος βλαστός εἶνε ἡ σημερινὴ Ἀρμενικὴ, ἥτις καὶ ἐν τῇ ἐντέλει σχεδὸν αὐτῆς μεταποιήσῃ διατηρεῖ ἔχνος τῆς ἀρχαίας τῆς οἰκογενείας· καὶ ἔπειτα τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐξ οὗ καταβαίνει ὡς δευτέρου κλάδος ὁ λαὸς τοῦ Λατίου, πρὸς δὲ καὶ τὰς Σλαβικὰς φυλάς, αἵτινες ἂν καὶ ἔλαβον ἐλάχιστον μέρος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐν τούτοις διὰ τὴν γλώσσαν των πλησιάζουσι πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς αὐτῶν λαοὺς. Εἰς τοὺς λαοὺς τούτους πρόσθετος Δέστωνας, ὧν διετήρησαν οἱ Λιθουανοὶ μετὰ θαυμασίας ἀκριθείας τοὺς θεμελιώδεις χαρακτῆρας τοῦ σχηματισμοῦ τῆς γλώσσης· καὶ τὰ γερμανικὰ φύλα καὶ τέλος τὰ Κελτικὰ, ὧν ἂν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν τὰ λείψανα τῶν γλωσσῶν ἐν αὐτῇ αὐτῶν ταύτῃ τῇ παραφθορᾷ καὶ νοθεύσει, δεικνύουσι μὲν διαφόρους ἀποπλανήσεις ἐκ τῆς γραμματικῆς κατασκευῆς τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἀναμφιδόλως ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν. Παρατηρητέον ὅτι ἡ οἰκογένεια αὕτη τῶν τελειότερων γλωσσῶν ἀριθμεῖ μετὰ τῶν μελῶν τῆς τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν ἐθνῶν, ὥσαντι ἡ τελειότης τῆς κατασκευῆς ἐβοήθησε τὴν πρόοδον καὶ διάχυσιν αὐτῆς. Καὶ πραγματικῶς ἡ φυλὴ τῶν γλωσσῶν ἥτις ἔπεται ἀμέσως αὐτῆς κατὰ τὴν ἐντέλειαν τῆς συντάξεως καὶ τὴν δυναμικότητα ἐν τῇ ποιητικῇ ἀναπτύξει, ἡ σημεioticὴ φυλὴ, εἰς ἣν ἀνήκουσιν ἡ Ἑβραϊκὴ, ἡ Συριακὴ, ἡ Φοινικικὴ, ἡ Ἀραβικὴ καὶ ἕτεροι γλῶσσαι, ἔπεται αὐτῆς καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξάπλωσιν, καίτοι οὐκ ὀλίγον κατωτέρα· ἐνῷ αἱ τραχεῖαι καὶ πτωχαὶ γλῶσσαι τῶν αὐτοχθόνων τῆς Ἀμερικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰσὶ συντεθλιμμένοι ἐν στενωτάτῳ κύκλῳ καὶ φαίνεται ὅτι οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν μετὰ τὰς γλώσσας τῶν ἄλλων φυλῶν τῶν ἀμέσως γειτονικῶν των. Ἐντεῦθεν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ ὑπερτέρα αὕτη ἐπιτηδεώτης εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ αὐξήσιν τῶν γλωσσῶν συνεβάδισε κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐκείνους χρόνους μετὰ μείζονός τινος φυσικῆς καὶ πνευματικῆς ἐνεργητικότητος, ἢ βραχύτερον, μεθ' ὧν ἐκείνων τῶν ιδιοτήτων, ἐξ ὧν ὡς ὁ μέλλων πολιτισμὸς οὕτω ἐπήγαγε καὶ ἡ αὐξήσις τῶν λαῶν οἵτινες ἐλάλησαν αὐτάς.

Ἀλλ' ἐνῷ ἡ φυλὴ τοῦ Σὴμ καταλάμβανε τὸ μεσημβρινὸν τῆς δυτικῆς Ἀσίας, ἡ Ἰνδο-γερμανικὴ ἐξετείνετο κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ νοτιοανατολικοῦ πρὸς τὸ ἀρκτοδυτικὸν τῆς Ἀσίας καὶ

Εὐρώπης· ἡ βραχεία διακοπὴ τῆς δεσποτείας τῆς Ἰνδογερμανικῆς φυλῆς ἐν ταῖς μετὰ τὴν Εὐφράτου καὶ Μικρᾶς Ἀσίας χώραις φαίνεται προσελθούσα ἐκ τῶν ἀπὸ μεσημβρίας προσελύσεων σημεioticῶν ἢ συριακῶν τινων φύλων. Ἐξ οὗ εἶνε πιθανὸν ὅτι ἐν ἀρχῇ οἱ λαοὶ τῆς οἰκογενείας ταύτης διεδέχθησαν ἀλλήλους ὡς κρῖκοι ἀλύσεως, ἂν καὶ σήμερον δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν πόθεν ἡ γραμμὴ αὕτη ἐκίνησεν, ἢ πόθεν αἱ τοῦ ποταμοῦ τούτου πηγαὶ ἀνέβλυσαν. Ἐπίσης δὲν ἠδυνήθημεν μέχρι τοῦδε νὰ σχηματίσωμεν βεβαίαν καὶ καθαρὰν ἰδέαν ἐὰν αἱ γλῶσσαι αὗται ἐλαλήθησαν ὑπὸ τῶν πρώτων κατοίκων τῶν τόπων εἰς οὓς ἀνήκουσιν, ἢ εἰσέχθησαν ἐν αὐτοῖς ἐξ ἀλλεπαλλήλων μεταναστεύσεων, οὕτως ὥστε λαὸς τις τραχὺς καὶ ἀρχέγονος ἔλαβε παρ' ἐτέρου δεξιωτέρας φύσεως τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα τῆς γλώσσης του, εἰς ἃ καὶ αὐτὸς ἐνεφύτευσε μέρος τι τῆς προγενεστέρας του διαλέκτου· καὶ αὕτη ὑπάρχει πιθανὴ ὑπόθεσις μάλιστα διὰ τὰς γλώσσας, αἵτινες καίτοι δίδουσι σημεῖα γεινικῆς τινος συγγενείας μετὰ τῶν ἄλλων, μεγάλως ὁμως ἀπομακρύνονται αὐτῶν κατὰ τὴν γραμματικὴν κατασκευὴν καὶ τὰς ῥιζικάς φωνάς.

Ἀλλ' ἐκ τῆς συγκριτικῆς ταύτης σπουδῆς δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν πολλὰς σκέψεις περὶ τῆς ἀρχικῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν λαῶν, δι' ὧν ἔπειτα χέσται ἀπροσδόκητον φῶς, διαυγάζον πολλὰς χώρας, αἵτινες κατ' ἀρχὰς ἐκαλύπτοντο ὑπὸ ἀδιαβάτου εἰς τὸν ἑταστικὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἱστορικοῦ σκότους.

Ὅτι οἱ ἄγριοι τῆς Ἑλλάδος λαοὶ ἐκ τῶν φυσικῶν τραχειῶν ἐναρθρώσεων, ἐκ τῶν κτηνωδῶν κραυγῶν, δι' ὧν ἐξέφραζον τὰς ψυχικὰς τῶν ἀνάγκας, καὶ ἐκ τῶν ἤχων δι' ὧν ἐπειρῶντο νὰ μιμηθῶσι τὰς θς ἐλάμβανον ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως ἐντυπώσεις προήλθον κατὰ μικρὸν εἰς τὴν μελωδικὴν καὶ εὐγενῆ ἐκείνην γλῶσσαν ἣν θυμάζομεν ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ποιήμασιν δὲν εἶνε ὑπόθεσις ἣν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν. Τούναντίον σήμερον ἐσμέν ἐπιστημονικῶς βέβαιοι ὅτι ἐκεῖνα τὰ μᾶλλον ἀφρημένα μέρη τῆς γλώσσης καὶ ἃ ἤκουσα ἠδύναντο νὰ παραχθῶσιν ἐκ τῆς μιμήσεως τῶν ἐξωτερικῶν ἐντυπώσεων, πρῶτα ὠρίσθησαν καὶ πρῶτα ἔλαβον βεβαίον τινα τύπον. Καὶ ἐκ τούτου ἐν πάσαις ταῖς γλώσσαις τῆς ἡμετέρας οἰκογενείας μεγίστη ὁμοιότης τῶν θεμελιωδῶν τούτων τοῦ λόγου μερῶν. Καὶ τοιαῦτα εἰσὶ τὰ ῥήματα εἶναι, οἱ τύποι τοῦ ὁποίου ἐν τῇ *σανσκριτικῇ*, *Λιθουανικῇ* καὶ Ἑλληνικῇ ἔχουσι τοσαύτην

ομοιότητα ὥστε δύνανται ν' ανταλλαχθῶσιν αἱ ἀντωνυμιαί, αἵτινες δεικνύουσιν τὰς γενικωτέρας τῶν προσώπων καὶ πραγμάτων πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ λαλοῦντος σχέσεις· τὰ ἀριθμητικὰ, ἅτινα σημαίνουσιν ιδέας οὐχ ἥττον ἀφηρημένας καὶ ἀνεξαρτήτους τῶν ἀτομικῶν ἐντυπώσεων· καὶ τέλος οἱ γραμματικοὶ τύποι, οἵτινες δεικνύουσι τὰς ὑπὸ τοῦ ῥήματος ἀναφορικῶς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὰς ιδέας ἐκφραζομένας πράξεις καὶ τὰ τῶν πράξεων τούτων ἀντικείμενα, ἐμφαινόμενα ὑπὸ τῶν ὀνομάτων κατὰ τὰς διαφόρους καὶ ἀμοιβαίας αὐτῶν σχέσεις. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ὁ πλοῦτος τῶν γραμματικῶν τύπων οὗς βλέπομεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐγεννήθη ἐν τῇ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένῃ ἐποχῇ τῆς γλώσσης, ἀνευρίσκοντες τὰ ἔχον πάντων τούτων εἰς τὰς συγγενεῖς γλώσσας· ὅπερ θὰ ἦτο ἀδύνατον, ἐὰν δὲν ἤθελον κατέχει αὐτοὺς κοινῶς πᾶσαι πρὸ τῆς διαχωρίσεώς των. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι, εὐρίσκομεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ καὶ Ξανσκριτικῇ τοὺς ἀορίστους, οἵτινες ἐκφράζουσι πράξιν στιγμιαίαν, τρόπον τινὰ ἐν ἀκαρεῖ γιγνομένην, διακρινομένους τῶν λοιπῶν χρόνων, οἵτινες σημαίνουσιν αὐτὴν ἐξακολουθοῦσαν καὶ ὡς γραμμὴν συνεχῇ.

Καὶ ἐν γένει παρακολουθοῦντες τὸν δρόμον τῆς γλώσσης· ἀπὸ τίνος οἰοῦντοτε ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς καταστάσει σημείου, παρατηροῦμεν ὅτι σὺν τῇ ῥοῇ τοῦ χρόνου μειοῦται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν γραμματικῶν τύπων, τῶν σημείων δηλ. τῶν πτώσεων, τῶν συζυγιῶν καὶ τῶν χρόνων· καὶ ἡ ἱστορία τῶν θυγατέρων τῆς Λατινικῆς γλώσσων, καθὼς καὶ ἡ τῶν Γερμανικῶν, μᾶς πείθει ὅτι ὁ ὁργανισμὸς τίνος γλώσσης, εὐρωστος καὶ πλούσιος ἐν ἀρχῇ, κατὰ μικρὸν ἐξασθενεῖ καὶ εἰς τοιαύτην περιπίπτει ἔνδεian ὥστε μόλις διατηρεῖ ὀλίγα λείψανα τῶν ἀρχικῶν αὐτοῦ κάμψεων. Ἀλλ' αἱ κλασσικαὶ γλώσσαι, καὶ ἰδίως ἡ Ἑλληνικὴ, διετήρησαν τὸ μέγιστον μέρος τῶν γραμματικῶν αὐτῶν τύπων μέχρι τῆς ἐπιστημονικῆς των ἀναπτύξεως οὕτως, ὥστε ὀλίγιστον μέρος ἀπώλετο τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καθ' ὅλην τὴν προοδευτικὴν περίοδον τῆς γλώσσης· ταύτης [ἀπὸ Ὀμήρου μέχρι τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων. Καὶ τὸν πλοῦτον τοῦτον τῶν τύπων δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὡς οὐσιώδη τῆς γλώσσης ιδιότητα ἐὰν θεωρήσῃ αὐτὸν μόνον ὡς μέσον πρὸς ἐκφρασιν τοῦ συλλογισμοῦ. Ἐκαστος γνωρίζει ὅτι ἡ τῶν Σινῶν γλώσσα, ἥτις κυρίως εἶπεν, συνίσταται καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ τῆς συναθροίσεως ῥιζικῶν φωνῶν ἀνευ οἰοῦντοτε

γραμματικοῦ τύπου κατορθῶναι νὰ ἐκφράζῃ μεθ' ἱκανῆς ἀκριθείας τὰς φιλοσοφικὰς ιδέας· καὶ ἡ Ἀγγλικὴ, ἥτις παραχθεῖσα ἐκ τῆς ἀναμίξεως τῶν μᾶλλον ἀνομοίων στοιχείων εἶνε ἡ μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν πτωχότερα γραμματικῶν κάμψεων, ἱκανοποιεῖ, κατ' ἐξομολόγησιν καὶ αὐτῶν τῶν ξένων, πληρέστερον πάσης ἄλλης ἐκ τῶν ἀδελφῶν τῆς τὰς ἀνάγκας ζωηρᾶς εὐγλωττίας.

Βεβαίως πᾶς τις ἀνευ προλήψεων γλωσσολογίας θέλει παραδεχθῇ τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας, ἀλλὰ προσέτι θέλει ὑποστηρίξῃ ὅτι ἐν τῷ πλούτῳ τῶν γραμματικῶν τύπων καὶ ἐν τῇ λεπτῇ βαθμολογίᾳ καὶ οὕτως εἶπεν ἐξατμίσει τοῦ παρεπομένου αὐτῆς συλλογισμοῦ διοραταί πνεῦμα θεωρίας καὶ κριτήριον ὅπερ ὀφείλομεν νὰ θυμάσμεν καὶ σεβασθῶμεν ὡς τὴν ἀναμφισβήτητον ἔνδειξιν τῆς εὐθύτητος καὶ λεπτότητος τοῦ συλλογισμοῦ τῶν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐκείνους χρόνους λαῶν. Οὕτω οὔτε εἰς μόνους ἐξ ὧν ζῶσι σήμερον ἐν Εὐρώπῃ ἀναλογισθεῖς τὰς ἐντυπώσεις, αἱ αἱ κλασσικαὶ γλώσσαι παράγουσι διὰ τῆς ἀρχαίας τῶν τύπων των ἀφθονίας καὶ αὐτὴν ἔπειτα παραβάλλῃ πρὸς ἣν εἶχεν ἡ μητρικὴ αὐτῆς γλώσσα, δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι αἱ λέξεις περιβεβλημέναι παρὰ ταῖς γλώσσαις ἐκείναις διὰ κάμψεων οἰοῖται μυνῶν καὶ νεύρων, παρουσιάζονται ὡς σώματα πλήρη ζωῆς, ἐκφράσεως καὶ χαρακτῆρος, ἐνῶ ἐν ταῖς νεωτέραις ἡμῶν γλώσσαις ἡ λέξις φαίνεται ὡς ἐκ φθίσεως κατατακείσα. Ἐκ τοῦ πλούτου δὲ τούτου τῶν τύπων προσγίγνεται μία ἔτι ὠφέλεια· αἱ λέξεις, αἵτινες ὅπως ἐκφράσωσιν ιδέαν τινὰ συμπλέκονται ἐν ἑαυταῖς, φανεροῦνται ἀμέσως τοιχῦται καὶ εἰς τὸ οὖς, καὶ τοιουτοτρόπως αἱ προτάσεις ἀποκτῶσι συμμετρίαν, καὶ ἀνευ τινὸς τέχνης σαφηνεῖαν ἀντιλήψεως ἐν τῇ συντάξει δυναμένην νὰ παραβληθῇ πρὸς ἣν ἔχει οἰκὸδόμημα καλῶς ἀρχιτεκτονηθέν. Ἐνῶ εἰς τὰς νεωτέρας γλώσσας, αἵτινες εἰσὶν ἔνδεες γραμματικῶν τύπων, ἡ ἡ ἐναργὴς ἐκφρασις ζωηρῶν τῆς ψυχῆς συγκινήσεων εἶνε πεπεδημένη ἐκ βεβιασμένης καὶ ὁμοιομόρφου τοποθετήσεως λέξεων ἢ ὁ ἀκούων εὐρίσκεται εἰς τὴν δυσάρεστον ἀνάγκην νὰ ἀκούσῃ κατ' ἔχνος τὴν σχέσιν τῶν ἰδιαίτερων μερῶν τῆς προτάσεως. Καὶ ἐνῶ γενικῶς αἱ νεώτεραι γλώσσαι χωρὶς νὰ σταματήσωσιν εἰς τὸ οὖς ἀνοίγουσι πάραντα τὴν πρὸς τὸν νοῦν ὁδὸν, αἱ κλασσικαὶ τῆς ἀρχαιότητος προσπαθοῦν νὰ διαθέσωσι προηγουμένως τὰς αἰσθήσεις, βοηθοῦσαι οὕτω τὰς δυνάμεις τοῦ πνεύματος διὰ τῆς πληρώσεως τῶν

ὧτων ἔκ τινος οἰονεῖ μεμακρυσμένης εἰδήσεως τοῦ συλλογισμοῦ ὅστις ὀφείλει νὰ φανερωθῇ διὰ τῶν λέξεων.

Τὰ μέχρι τοῦδε ρηθέντα ἀφορῶσι μόνον τὰς γλώσσας τῆς Ἰνδογερμανικῆς οἰκογενείας, καθ' ὅσον αὐταὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων διετηρήθησαν ἡμῖν ἐν τῇ ἀκεραιότητι τῶν διὰ τῶν συγγραμμάτων καὶ ἐκαλλιεργήθησαν ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ ῥητόρων. Διὰ τῶν ἐπομένων παρατηρήσεων προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ποιότητα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀποκλειστικῶς κατὰ τοὺς γνωστούς αὐτῇ χαρακτῆρας, ἐξ ὧν διακρίνεται παραβαλλομένη πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς. Εἰς τὰς ἐναρθρώσεις τῆς φωνῆς καὶ εἰς τοὺς ἐξ αὐτῆς παρὰγομένους ἤχους ἡ Ἑλληνικὴ θαδίζει τὴν ὀρθὴν ἐκείνην ὁδὸν τοῦ μέσου, ἥτις διακρίνει πᾶν διανοητικὸν προῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀφθονίας, ὅσον ἐκ τῆς ἰσχυρῆς ἐνδεΐας τῶν ἄλλων γλωσσῶν. Παραβάλλων τις τὴν Ἑλληνικὴν μετ' ἐκείνην ἥτις μᾶλλον πλησιάζει πρὸς αὐτὴν κατὰ τὴν πρὸς ἐκφράσεις ὑψηλὰς καὶ ἀνθηρὰς δεξιότητα, ἥτοι πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων Ἰνδῶν, εὐρίσκει ὅτι ἡ τελευταία ὑπερέχει τῆς Ἑλληνικῆς ἐπὶ ὅλῃ σειρᾷ συμφώνων, ἃ ἐν μέρει ἀποβαίνει ἀδύνατον νὰ ἐκφράσῃ ἢ μιμηθῇ εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα, ἐν ᾗ ἡ Ἑλληνικὴ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ βραχέα φωνήεντα, κατ' ἴσον βαθμὸν ὑπερέχει τῆς Ἰνδικῆς, ἥς ἡ μᾶλλον μελωδικὴ ποιήσις βαρύνει, ἐὰν δυνάμεθα νὰ τὸ εἰπώμεν, τὰ ὧτά μας, ἐνεκεν τῆς μονοτόνου ἐπαναλήψεως τοῦ ἤχου τοῦ βραχείου α. Προστίθεται ἔπειτα ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς θυμασία ἀφθονία διφθόγγων καὶ ἤχων παρὰγομένων ἐκ τῶν συνδυασμῶν τῶν φωνηέντων, τὰ ὅποια μόνον τὸ στόμα τῶν Ἑλλήνων ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ διὰ τῆς προσηκούσης λεπτότητος, ἀλλ' εἰς τὰ χεῖλη νεωτέρου τινὸς Εὐρωπαίου συγχέονται ἄνευ τινὸς διακρίσεως. Ἐν τούτοις ἂν καὶ οἱ νόμοι τῆς εὐφωνίας, οἵτινες παρεκίνησαν τοὺς ἄλλους λαοὺς ν' ἀποβάλωσι διαφόρους συνδυασμοὺς συμφώνων καὶ φωνηέντων ὅπως δώσωσιν εἰς τὰς γλώσσας τῶν μεζῶν θέλητρον καὶ χάριν ἂν καὶ δι' ἐκείνων τῶν συσκοπῶν διέστρεψαν τὰς χαρακτηρίζουσας αὐτὰς καταλήξεις, ἔσχυσαν καὶ ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων. Οὗτοι, καίτοι ἀκολουθοῦντες τοὺς νόμους τῆς εὐφωνίας, ἀπεμακρύνθησαν ἀληθῶς ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς ἀρχικῆς γλώσσης, ὅπερ μὴ εὐρίσκόμενον πλέον ἐν ἰδιαιτέρᾳ τινι γλώσσῃ δυνάμεθα νὰ μαντεύσωμεν ἐξ ὧν τῶν ἄλλων γλωσσῶν ὁμοῦ ληρθεῖσιν. Ἐν τούτοις, δια-

τελοῦντες αἰετοπετὰ ἐρασταὶ τοῦ ὀρθοῦ μέσου, ἠδυνήθησαν δι' ἐπιτυχούς συναλλαγῆς νὰ συγκεράσωσι μετὰ τῶν φωνηέντων τὰ σύμφωνα, εἰς τρόπον ὥστε ἡ γλῶσσα αὐτῶν νὰ μὴν ἀποβάλῃ χάριν τῆς ἡδύτητος τὴν δύναμιν αὐτῆς, οὔτε χάριν τῆς μελωδίας τὸν ἴδιον αὐτῆς γακκατῆρα, ἀλλὰ νὰ τηρήσῃ ἐν τοῖς διαφόροις αὐτῆς διαλέκτοις συνάμα τὴν εὐστροφίαν ἐκείνην, ἥτις ἀνέδειξεν αὐτὴν κατὰλληλον εἰς τὰ μᾶλλον διάφορα εἶδη τοῦ ποιητικοῦ καὶ πεζοῦ λόγου.

Ἀν θέλωμεν διέλθαι σιωπηλῶς ἐτέραν τινα σημαντικὴν ἰδιότητα τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ στενωδῶς συνδεδεμένην μετὰ τῆς ἀρχαιοτέρας ἱστορίας τοῦ λαλήσαντος αὐτὴν ἔθνους, καὶ ἥτις ὀφείλει νὰ προταχθῇ ὡσεὶ προγνώστικὸν ἀπάσης τῆς ἐπομένης ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς διαπλάσεως. Ὅπως ἐντελῶς ἐννοηθῶμεν ἐπιθυμοῦμεν ἕκαστος τῶν ἡμετέρων ἀναγνώστων, ἐὰν κατηρτίσθῃ κλασικῶς, ν' ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν μνήμην του τοὺς κόπους καὶ μόχθους οὓς ὑπέστη σπουδάζων τοὺς γραμματικούς τῆς Ἑλληνικῆς τύπους καὶ οὓς κατέβαλε πρὸς ἀπομνημόνευσιν αὐτῶν ἀγῶνας, καὶ ποσάκις ἀπηλπίσθη περὶ τῆς κατοχῆς τῶν ὀνοῦς αὐτῶν ἐπιθυμῶν νὰ πεισθῇ περὶ τῶν λόγων ἰδίως ὅτε ὥφειλε νὰ ἐννοήσῃ καὶ ἀπομνημονεύσῃ πῶς τόσοι τύποι χρόνων παράγονται ἐκ ῥιζῶν ἀνομοιοτάτων πῶς ἐν ῥῆμζ σχηματίζει μόνον τὸν δεῦτερον ἀόριστον καὶ πῶς αὐτὰ τὰ πρόσωπα τοῦ ἀορίστου, οἰονεῖ ἰδιοτρόπως, πηγάζουν ἐν μέρει ἐκ τῶν τύπων τοῦ πρώτου καὶ ἐν μέρει ἐκ τῶν τοῦ δευτέρου ἀορίστου πῶς προσέτι ἐκ πλήθους ῥημάτων καὶ οὐσιαστικῶν δὲν ἔμειναν ἢ εἰς μόνος ἢ ὀλίγοι τύποι, οἰονεῖ ἐρείπια καὶ λείψανα παρελθούσης ἐποχῆς. Ἐπειδὴ θεβαίως οὐ μόνον ἡ φύσις ὑπέστη ποικιλωτάτας ἀνατροπὰς καὶ κατακλυσμοὺς πρὶν ἢ λάβῃ τὴν παρούσαν αὐτῆς σταθερὰν καὶ ἡρεμὸν μορφήν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὀργανικὴ κατασκευὴ τῶν γλωσσῶν ἐκλονίσθη εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν οἷαςδὴποτε φιλολογίας ὑπὸ βιαίων ἀνατροπῶν, προξενηθεῖσιν ἢ ἐκ τῶν μεταναστεύσεων τῶν λαῶν, ἢ ἐξ ἐμφυλίων ἐπαναστάσεων, αἵτινες ἀνέτρεψαν τὰ μέρη τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ὅπως ὀργανισθῶσιν ἄλλως καὶ εἰς νέον συντεθῶσι σῶμα. Καὶ τοῦτο μάλιστα ἰσχύει διὰ τὴν Ἑλληνικὴν, ἥτις παρὰ πᾶσαν ἄλλην παρουσιάζει τὴν ὄψιν ὑφάσματος κατασκευασθέντος διὰ σοφῆς καὶ κανονικῆς σκέψεως, διαρρηχθέντος δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ βιαίας χειρὸς καὶ μεταβληθέντος εἰς νήματα δι' ὧν ἔπειτα ὑφάνθη νέον ὑφασμα. Ἐντεθεν καὶ

ὁ λόγος τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν διαλέκτων, αἵτινες εὐρίσκονται καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ παρὰ τοῖς συγγενέσιν αὐτῶν λαοῖς, καὶ ὧν μνημνεύουσι καὶ τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη (1). Καθὼς ἡ παρὰ τῶν Ἑλλήνων χώρα διατέμενεται ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην θαυμασιῶς ὑπὸ τῶν ζυγῶν τῶν ὀρέων καὶ τῶν θαλασσῶν, οὕτως ὥστε φυσικῶς δὲν φαίνεται ἐπιτηδεῖα, ὡς αἱ πεδιάδες τοῦ Εὐφράτου καὶ Γάγγου, νὰ περιέχῃ λαὸν ὁμοίομορφον ἐν ἐνὶ μεγάλῳ κράτει συμπεριλαμβανόμενον, καὶ καθὼς διὰ τῆς φυσικῆς ταύτης διαιρέσεως ἐξηγεῖται ἡ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τόσας φυλὰς διαίρεσις, ὧν τινες κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους μυθικοὺς χρόνους καὶ ἕτεραι ἐν τῇ προγενεστέρῃ ἐποχῇ προκαλοῦν τὴν ἡμετέραν προσοχὴν· οὕτω καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην διετμήθη εἰς τοσαύτας ἀπ' ἀλλήλων διαφερούσας διαλέκτους, ἀναλόγως τῆς ποικιλίας τῶν φυλῶν καὶ τόπων. Εἰς τὸν ἐρωτήσαντα ποῖαι ὑπῆρχον σχέσεις μεταξὺ τῶν διαλέκτων τῶν Πελασγῶν, Δρυόπων, Ἀβάντων, Λελέγων, Ἐπειῶν καὶ τῶν ἐτέρων φυλῶν, αἵτινες ἦσαν διεσπαρμέναι εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους θὰ ἦτον τολμηρὸν ν' ἀπαντήσῃ τις· τοῦτο ὅμως φαίνεται ἐναργεῶς, ὅτι τὸ πλῆθος τῶν φυλῶν τούτων καὶ αἱ συχναὶ αὐτῶν μεταναστεύσεις, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ διάφορος αὐτῶν σύνδεσις καὶ συγχώνευσις σχετίζονται στενῶς μετὰ τῆς ἀκανονίστου κατασκευῆς, ἣν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δεικνύει ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις αὐτῆς μνημείοις, ἐὰν δὲν πρέπη τις ἐνταῦθα νὰ ἀποδώσῃ τὴν πρωτίστην αἰτίαν (2).

Αἱ ἀρχαιόταται ἐκεῖναι φυλαὶ, ὥς ἐν ἀρχῇ εὐρίσκομεν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐξ ὧν ἔπειτα οἱ Πελασγοὶ καὶ Λέλεγες ὑπῆρξαν αἱ εὐρύτερον διαχυθεῖσαι, ἀναμφιβόλως πολὺ ἔπραξαν διὰ τὴν πρώτην καλλιέργειαν τοῦ ἐδάφους, διὰ τὴν θεμελιώσιν θρησκευτικῶν ὁργανισμῶν καὶ τὴν πρώτην διάπαξιν κοινωνικῆς καταστάσεως. Οἱ Πελασγοὶ διεσπαρμένοι εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ κύριοι τῶν γονιμωτέρων χωρῶν, τῆς Θεσσαλίας, τῆς κοιλάδος τοῦ Πηνειοῦ, τῶν κατωτέρων χωρῶν

τῆς Βοιωτίας, τῶν πεδιάδων τῆς Ἀργολίδος καὶ Σικυῶνος, πρὶν ἢ περιπλανηθῶσι κατὰ στίφη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, παρουσιάζονται ἡμῖν λαὸς ἐραστῆς τῆς διαμονῆς του, σπουδάζων νὰ θεμελιώσῃ πόλεις, νὰ ἐξασφαλισθῇ διὰ γιγαντωδῶν τειχῶν καὶ μετὰ θερμοῦ ζήλου ν' ἀποδώσῃ λατρείαν εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, αἵτινες τῷ ἐγονιμοποίησαν τὰς πεδιάδας καὶ τῷ παρέσχον τὴν εὐτυχίαν εἰς τὰ ποίμνιά του.

Αἱ μυθικαὶ γενεαλογίαι τοῦ Ἄργους ἦλθον εἰς ἄμιλλαν, οὕτως εἰπεῖν, μὲ τὰς τῆς Σικυῶνος, καὶ ἀμφοτέραι αἱ πόλεις αὗται ἀνήγαγον τὴν καταγωγὴν αὐτῶν εἰς τὴν μᾶλλον μεμακρυσμένην ἀρχαιότητα διὰ σειρὰς πατριαρχικῶν ἡγεμόνων, ὧν τὸ μείγιστον μέρος δὲν ὑπῆρξεν ἢ καθαρὰ προσωποποιήσεις τοῦ τόπου, τῶν ὀρέων, καὶ ποταμῶν του. Καὶ οἱ Λέλεγες μεθ' ὧν συνηνώθησαν οἱ Λοκροὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ Ἐπειοὶ ἐν Πελοποννήσῳ ἂν καὶ φαίνεται ὅτι ἔσχον ἥττον σταθερὰς κατοικίας καὶ ὑπῆρξαν ἐπιρρεπεῖς εἰς εἰδὸς τι πολεμικώτερον ζωῆς, ὅποιοι κατὰ τὸν Θουκυδίδην διετηρήθησαν μέχρι τῶν χρόνων του εἰς τὰς ὀρεινὰς χώρας τῆς ἀρκτικῆς Ἑλλάδος, οὐχ ἥττον ἐξύμνησαν τοὺς ἥρωας τῆς φυλῆς των καὶ ἰδίως τὸν Δευκαλίωνα καὶ τοὺς ἀπογόνους του ὡς θεμελιωτὰς πόλεων καὶ ναῶν τῶν θεῶν. Ἀλλ' οὐδὲν σημεῖον ἔχομεν ἀνωτέρως αὐτῶν πνευματικῆς προκοπῆς ἢ ἡσμάτων, ἐν οἷς ν' ἀναφαίνεται ὁ ἰδιῶς χαρακτήρ τῶν φυλῶν τούτων· καὶ ὑπάρχει ἀμφίβολον ἐὰν θὰ δυνηθῶμεν ποτε ν' ἀναγνωρίσωμεν τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα φυσιογνωμίας ἰδίως εἰς τὰς παραδόσεις τῶν θεῶν καὶ ἡρώων τῶν φυλῶν, ἅτινα κατόκησαν τὰς χώρας ταύτας. Καὶ εἶνε λυπηρότατον ὅτι μετὰ τῶν ἡμετέρων πηγῶν φαίνεται ἀδύνατον νὰ ἐκφέρωμεν βάσιμόν τινα γνώμην περὶ τῶν διαλέκτων τῶν φυλῶν τούτων· καὶ ἰδίως διότι ἔχομεν πολὺ ἑλλιπῆ γνώσιν, στηριζομένην εἰς ὀλίγας ἐπιγραφὰς καὶ χωρὶς γραμματικῶν ἀκόμῃ καὶ περὶ αὐτῶν ἔτι τῶν διαλέκτων, αἵτινες κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν εἰς ἐκάστην ἐλαλοῦντο πόλιν, καθ' ὃν χρόνον δὲν εἶχον λάβει φιλολογικὴν τινα ἀνάπτυξιν ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἀξιολογώτερα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς διανοητικῆς καλλιέργειας τῶν Ἑλλήνων εἶνε διάκρισις τις τῶν φυλῶν καὶ τῶν διαλέκτων, αἵτινες ἐσχηματίσθησαν κατ' ἐξέσιν τὴν ἐποχὴν, εἰς ἣν ἡ ὑπεροχὴ τῶν φυλῶν καὶ τῶν πολεμικῶν λαῶν καὶ ἔως τις περιπετειῶν ἔδωκε τὸ ὄνομα

(1) Ἐν Ἰλιάδι (B, 804, Δ, 437) ἀναφέρεται ἡ διαφορὰ τῆς διαλέκτου μεταξὺ τῶν συμμάχων τῶν Τρώων, καὶ ἐν Ὀδυσσεΐᾳ (ΙΘ', 175) μεταξὺ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἑλληνικῶν φυλῶν.

(2) Τὰς ἐνταῦθα ἐκτιθεμένους ἰδέας ἀνεσκεύασεν ὁ Hartung, εἰς ἣν ἔγραψε περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου ἐπὶ χριστιανῶν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῆς Ἐπιστημονικῆς κριτικῆς (Annali di critica scientifica) 1844, μηνὶ Μαρτίῳ σ. 366.

τῆς ἡρωϊκῆς. Ἐκ τοῦ χρόνου τούτου βεβαίως ἤρξατο ἡ μεταξὺ τῶν φυλῶν καὶ διαλέκτων τῆς Ἑλλάδος ἀμιλλα, ἥτις ὑπῆρξε μεγίστης σημασίας διὰ τε τὴν κατάστασιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς πνευματικῆς, διὰ τὴν ποίησιν, τὴν τέχνην καὶ φιλολογίαν. Σπουδάζων τις βαρύτερον τὰς διαλέκτους τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, αἰτίνες μανθάνονται εὐκολώτερον διὰ τῆς ἱστορίας τῆς φιλολογίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, διακρίνει ἐναργῶς ὅτι αὗται διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλα συμπλέγματα, ὧν τὸ ἐν εἶναι οὐσιωδῶς διάφορον τοῦ ἄλλου. Τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν σχηματίζει τὴν λεγόμενῃν *Αἰολικὴν* διάλεκτον· διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου οἱ Ἕλληνες γραμματικοὶ ἀναμφιδόλως ἐνόησαν διαλέκτους λίαν διαφερούσας μεταξὺ τῶν, ἀφοῦ διὰ τούτου ἐσήμαινον τὴν μὴ Ἰωνικὴν, τὴν μὴ Ἀττικὴν καὶ τὴν μὴ Δωρικὴν. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τρία τέταρτα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους συνέκειντο ἐξ Αἰολέων, καὶ ἐθεωρήθησαν ὡς αἰολικαὶ ἅπασαι αἱ διαλέκτοι, αἰτίνες, ὡς φαίνεται ἐξ ἀρχαιοτάτων ἐπιγραφῶν, ἀπεῖχον ἀπ' ἀλλήλων πολὺ πλέον ἢ ὅσον ἐκ τῆς Δωρικῆς, ὡς ἐπὶ παραδείγματι αἱ διαλέκτοι τῆς Θεσσαλίας, τῆς Αἰτωλίας, τῆς Βοιωτίας καὶ Ἠλίδος. Ἀλλ' οἱ ἰδίως καλούμενοι Αἰολεῖς, οἵτινες ἐν τῇ μυθολογίᾳ φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο, ἐκατοίκησαν κατ' αὐτὸν τὸν ἀρχαιότατον χρόνον πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Πηνειοῦ εἰς τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα, κληθεῖσαν βραδύτερον Θεσσαλιώτιδα, καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου. Κατ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν μυθικὸν χρόνον εὐρίσκομεν κλάδον τινὰ τῆς αὐτῆς Αἰολίδος φυλῆς εἰς τὴν μεσημβρινὴν Αἰτωλίαν κατέχουσιν τὴν Καλυδῶνα· ἀλλ' ἡ μερὶς αὕτη τῶν Αἰτωλῶν ἠφανίσθη βραδύτερον ἐκ τῆς ἱστορίας, ἐνῶ οἱ Αἰολεῖς τῆς Θεσσαλίας, οἵτινες ὠνομάζοντο καὶ Βοιωτοὶ, δύο γενεάς μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, μετηνάστευσαν εἰς τὴν χώραν, ἥτις παρ' αὐτῶν ὠνομάσθη Βοιωτία καὶ ἐκεῖθεν ὀλίγον ὕστερον, συμμιχθέντες μετ' ἄλλων φυλῶν, εἰς τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἰτίνες ἔκτοτε ἔλαβον τὸ ὄνομα τῆς Ἀσιατικῆς (1) Αἰολίας. Μό-

νον εἰς αὐτὴν τὴν τελευταίαν Αἰολίαν γνωρίζομεν τὴν ὁμώνυμον διάλεκτον, διὰ τῶν λυρικῶν ποιητῶν τῆς Λεσβιακῆς σχολῆς περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ὁποίας θέλομεν διηγεῖσθαι εἰς ἐν τῶν ἐπομένων κεφαλαίων. Περὶ τῆς διαλέκτου ταύτης, καθὼς καὶ περὶ τῆς Βοιωτικῆς θεωρουμένης ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς μορφῇ, δυνάμεθα γενικῶς νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἔχει ἀρχαῖόν τινα τύπον, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πλησιάζει πρὸς τὴν ἀρχαιοτάτην πηγὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Τούτου ἕνεκα ἡ Λατινικὴ, ἥτις ἔχει τοσαύτην σχέσιν μετὰ τῆς ἀρχαιοτάτης Ἑλληνικῆς φαίνεται τοσοῦτον συγγενὴς μετὰ τῆς Αἰολικῆς διαλέκτου· καθὼς ἐπίσης εἰς τὴν Αἰολικὴν κατὰ γενικὸν κανόνα διακρίνεται ἡ μεγίστη σχέσις ἥτις ὑπάρχει μετὰ αὐτῆς καὶ τῶν λοιπῶν γλωσσῶν τῆς Ἰνδογερμανικῆς οἰκογενείας. Μόνον ἀπλῆ τις τροποποιήσις τῆς Αἰολικῆς ἦτο ἡ διάλεκτος τῶν Δωριέων ἥτις ἐν ἀρχῇ μὲν ἔσχε τὴν ἔδραν τῆς εἰς μικρότατον τι μέρος τῆς ἀρκτικῆς Ἑλλάδος, ἐφεξῆς ὅμως διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ἐκείνης κινήσεως τῶν λαῶν, ἥτις ἐκλήθη ἡ κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν, διεχύθη εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Ἡ διάλεκτος αὕτη διακρίνεται διὰ τινὰ τάσιν πρὸς τοὺς ἀνοικτοὺς καὶ πλήρεις [ἤχους τοῦ Α καὶ Ο, ὡς καὶ διὰ τινὰ προσπάθειαν τοῦ ν' ἀποφεύγει τὸ Σ εἰς δ' ὑπεισήληθεν ὀνομαστικὰ παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις τὸ Π. Λίαν ἀπομεμακρυσμένη ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ τύπου εἶνε ἡ δευτέρα καὶ κυρίως διάλεκτος τῆς Ἑλληνικῆς, ἡ ἰωνικὴ, ἀναπτυχθεῖσα τὸ πρῶτον εἰς τὴν κυρίως λεγόμενῃν Ἑλλάδα, καὶ ἐκεῖθεν μετενεχθεῖσα εἰς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, διὰ τῶν ἐξ Ἀθηνῶν μεταναστευσασῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν καὶ παρ' οἷς ὑπέστη μικράν τινα μεταβολήν. Εἰσι δὲ διακριτικαὶ αὐτῆς ιδιότητες ἡδύτης τις καὶ εὐκολία, παραγόμεναι ἰδίως ἐκ τῆς συναντήσεως πολλῶν φωνηέντων, ἐν οἷς προεξέχουσιν οὐχὶ πλέον οἱ μακροὶ ἤχοι τοῦ Α καὶ Ο ἀλλὰ τοὐναντίον οἱ λεπτοὶ ἐκεῖνοι τοῦ Ε καὶ Υ, ὡς μετὰ τῶν συμφώνων ὑπερισχύει τὸ Σ. Ὅπου δὴποτε ἡ ἰωνικὴ ἐν τοῖς φωνηέντοις καὶ συμφώ-

(1) Ἡμεῖς ἐνταῦθα θεωροῦμεν Αἰολεῖς μόνον ἐκείνους, οἵτινες ἐθεωροῦντο πραγματικῶς ἀνήκοντες εἰς τὴν Αἰολικὴν φυλὴν, καὶ οὐχὶ πάντας τοὺς ὑπὸ τῶν ἡρώων διευθυνομένους οὓς δ' Ἡσιόδος ἐν τῷ ἀποσπάσματι τῶν ἡοίων του καλεῖ τέκνα τοῦ Αἰόλου, καίτοι ἡ γενεαλογία αὕτη μᾶλλον δίδει τὸ δικαίωμα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρξε στενὴ σχέσις, ἐπιβεβαιουμένη προσέτι καὶ ὑπὸ ἄλλων μαρτυριῶν, μετὰ τῶν φυλῶν τούτων· Κατ' αὐτὴν τὴν ἔνοιαν οἱ Μήνους τῶν

Ὁρχομένων καὶ τῆς Ἰωλικοῦ, οἵτινες ἐδεσπόζοντο ὑπὸ τοῦ Ἀθάμαντος καὶ Κρητέως, Αἰολέων, ἦσαν αἰολικῆς καταγωγῆς· καὶ οὗτος εἶνε λαὸς κατέχων ἐπίσημον θέσιν μετὰ τῶν μυθικῶν ἐκείνων χρόνων τῆς Ἑλλάδος διὰ τε τὸ εὐσταθὲς τῶν πολιτικῶν του ὀργανισμῶν, τὸ εὐγενὲς θάρρος μετ' οὗ ἀνέλαβε θαλασσίους ἐκστρατείας, καὶ τὰ κολοσιαιῶν μνημεῖά του. Ὅρα Ἡσιόδ. τέμ. 28 ἐκδ. Gaisford 23 παρὰ Gottling,

νοις ἀπομακρύνεται τῆς Αἰολικῆς, παρετηρήθη ὅτι προσέτι ἀπομακρύνεται καὶ τοῦ ἀρχικοῦ τύπου· καὶ τοῦτο ἰδίως δηλοῦται ἐκ τῆς μετὰ τῶν συγγενῶν γλωσσῶν συμπαραβολῆς αὐτῆς· ὅπερ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰδία τις μεταμόρφωσις ἐπιβληθεῖσα βαθμὴν εἰς τὴν γλῶσσαν ἐν αὐτῷ τῷ ἐδάφει τῆς Ἑλλάδος. Πιθανὸν ἡ διάλεκτος αὕτη νὰ ἐλαττώθῃ οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἰώνων, ἀλλὰ προσέτι καὶ ὀλίγον διαφόρως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἀχαιῶν, οὓς καὶ γενεαλογικαὶ παραδόσεις τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἑλλήνος μᾶς παριστάνουσιν ὡς ἀδελφοὺς τῶν ἰώνων (1). Διὰ τοῦ τρόπου τούτου δύναται τις εὐχερέστερον νὰ ἐξηγήσῃ διὰ τί διὰ τὴν ἐποποιάν, ἥτις ἐξυμνεῖ τὰς πράξεις τῶν ἡρώων τῆς Ἀχαικῆς φυλῆς ὠρίσθῃ διάλεκτος, ἥτις ὅσον καὶ ἂν διαφέρῃ ἐν πολλοῖς μέρεσι τῆς τῶν ἰώνων, εἶνε ἐν τούτοις γενικῶς καὶ τὰ μάλιστα αὐτῇ συγγενῆς.

Ἐκ τῶν βραχέων τούτων ἱστορικῶν παρατηρήσεων περὶ τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων εἶν' εὐκόλον νὰ προΐδωμεν ὅποια οὐσιώδη στοιχεῖα θέλωμεν εὑρεῖ ἀναπτυσσόμενα εἰς τοὺς πολιτικούς ὀργανισμούς καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ τῶν διαφορῶν φυλῶν τῆς μεταγενεστέρως ἱστορίας. Εἰς τοὺς Αἰολικούς καὶ Δωρικούς λαοὺς δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν νὰ εὐρωμεν τὰ ἥθη καὶ τὰς θεσμοθεσίας κανονισμένα ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων συνηθειῶν καὶ ἀρχῶν, αἵτινες ἴσχυσαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Τοῦλάχιστον αἱ διάλεκτοι αὐτῶν ἀποδεικνύουν ὅτι κατεβλήθη μεγάλη προσπάθεια πρὸς διατήρησιν τῶν ἀρχαίων τύπων, ἀλλ' οὐδεμία οὐσιώδης φροντίς πρὸς τελειοποίησιν αὐτῶν. Καὶ καθὼς πάντα παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν ἀναθρόσκουσι μετὰ ζωηρότητος καὶ μᾶς παρουσιάζονται διὰ λάμπειος πολὺ λαμπρότερας ἢ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν, καθὼς ἡ διάλεκτός των πάντοτε προτιμᾷ τοὺς μακροὺς, ἰσχυροὺς καὶ τραχεῖς φθόγγους, διατηροῦσα αὐτοὺς μετ' ἀκρίτου ἐπιμονῆς, οὕτω δικαίῳ τῷ λόγῳ δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ν' ἀνεύρωμεν εἰς αὐτοὺς φυσικὴν τινα τάσιν ὅπως ὑπερισχύσῃ ἐν παντὶ τῷ οἰκοδομήματι τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν καὶ οἰκιακοῦ διοργανισμοῦ πνεῦμα αὐστηρᾶς εὐλαθείας διὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα. Ἀπεναντίας οἱ Ἴωνες δεικνύουσιν ἐν τῇ διαλέκτῳ αὐτῶν τὴν κλίσιν ὅπως μεταβάλλωσι τοὺς

ἀρχαίους τύπους ἀναλόγως τῆς φιλοκαλίας καὶ ἰδιοτροπίας των, καὶ ἔτι μᾶλλον καθαρὰν τινα τάσιν πρὸς καλλωπισμὸν καὶ τελειοποίησιν, εἰς ἣν ὀφείλει ἀναμφιλέκτως ἡ διάλεκτος αὕτη καίτοι παράγωγος καὶ νεωτέρα, τὴν τιμὴν τοῦ ὅτι ἐφάνη ἡ πρώτη ἐν τῇ περιφρῇ γλῶσσῃ τῆς ποιήσεως.

Π. Μ.

ΟΠΟΙΑ ΤΙΣ ΕΙΝΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ

ἡ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ ΜΠΟΝΩ. (1)

Ἐν τούτοις ἀνέτειλε καὶ ἡ ὀγδόη ἡμέρα ἀπὸ τοῦ ἀπόπλου, ἡ δὲ θάλασσα ἦτο πάλιν τεταραγμένη καὶ ὁ δυστυχὴς συνταξιδιώτης μου νήστις ἀφ' ἧς ὥρας ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Λιθερπούλης. Ἐνεκα δὲ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἐμετοῦ εἶχε καταντήσαι οἰκτρός καὶ ἀγνώριστος· τόσον ἔγεινεν ἰσχνός, ὡχρὸς καὶ ἀδύνατος. Νεκροῦ ὅσιν εἶχε καὶ τοιοῦτον ἤθελε τις τὸν ὑπολάβει ἂν δὲν παρεῖχε συνεχῶς σημεῖα ζωῆς ὡς ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ναυτίας! Μάταια ἀπέβησαν ἐμοῦ τε καὶ τοῦ ἀρχιτρικλίνου αἱ πολλαὶ περιθάλψεις καὶ εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν κατὰ τοῦ ὀλεθρίου θαλασσοῦ πάθους, τὸ ὅποῖον ἤθελε φέρει εἰς αὐτὸν θάνατον ἂν παρετείνατο ὀλίγας ἔτι ἡμέρας ὁ πλοῦς.

— Θαρσεῖτε, ταγματάρχα, ἔλεγον αὐτῷ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ἰδοὺ φθάνομεν.

Καὶ ἔλεγον ταῦτα μὴ συλλογιζόμενος, ὅτι ἡ εἰς Ἀμερικὴν ἄφιξις ἦτο ἀγγελία θανάτου εἰς τὸν δυστυχῇ φίλον μου.

Ἀπὸ τῆς ὀγδῆς ἐκείνης ἡμέρας ὄλων τῶν ἐπιβατῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ἠτένιζον μακρὰν εἰς τὸν ὀρίζοντα προσπαθοῦντες νὰ διακρίνωσι τὸ πλοιάριον ὅπερ ἔμελλε νὰ μᾶς ἐφοδιάσῃ διὰ ναυηγοῦ. Ἀλλ' ἐπῆλθεν ἡ νύξ τὸ δὲ πλοιάριον δὲν ἐφάνη.

Περὶ τῆς ἐνδεκάτης ὥραν οἱ πλείονες τῶν ἐπιβατῶν ἀπεσύρθησαν κατὰ τὸ σύνθημα εἰς τοὺς κοιτῶνάς των, ἐγὼ ὅμως ἀνέμεινα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐλπίζων νὰ ἴδω τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ναυηγοῦ καὶ τὴν περιέργον ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ἐπιβίβασίν του. Δὲν ἀνέμεινα δὲ ἐπὶ ματαίῳ, διότι περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου ἱστοῦ παραφυλάττων σκοπὸς ἀνέκραξε «Φῶς!» (Light oh!) καὶ πάραυτα ἡσθάνθη ὅτι ἡ ταχύτης τοῦ ἀτμοπλοίου ἤλαττώθη. Ἐδραμον ἐπὶ τὰ πρόσω,

(1) Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Ἀχαιὸς καὶ ὁ Ἴων ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ξάνθου, ἀδελφοῦ τοῦ Δωῶρου καὶ Αἰδίου καὶ υἱοῦ τοῦ Ἑλλήνος. Μ.

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 66.